

Guido Guidi, foto uit de serie 'In Veneto, 1984-89'
(London: MackBooks, 2019)

OASE #110

A Project of the Soil

Over de grond van de kwestie

David Peleman, Paola Viganò, Martina Barcelloni, Elsbeth Ronner (red.)

Dit alles is bedoeld om onze aandacht te verleggen van het gebouw naar de grond: naar dat oppervlak dat door meerdere gebouwen wordt gedeeld en dat niet kan worden gereduceerd tot een pure technische ruimte. (...) Ik denk dat het niet alleen een kwestie is van het aanpassen van het gebruik van wat al bestaat of het vervangen ervan door nieuwe architectuur, van het opvullen van onafgewerkte delen van steden, maar dat het vandaag de dag ook, zo niet vooral, gaat om ontwerp en het vermijden dat de bodem behandeld wordt op een triviale, reducerende, technische en ongearticuleerde manier.

— Bernardo Secchi, 'Progetto di suolo', 1986

Met 'Progetto di suolo', een artikel dat in 1986 verscheen in *Casabella*, vestigde Bernardo Secchi de aandacht van zijn publiek niet alleen op wat hij aan de kaak stelde als een 'algemene verarming' van het stedelijk discours, maar ook en nog interessanter op de rol die – binnen deze 'verarming' – gespeeld werd door het geleidelijke maar onverbiddelijke verdwijnen van de 'grond' uit de preoccupatie van de stedenbouwer. Een dergelijk verdwijnen, of beter gezegd, de 'geleidelijke en dramatische reductie' van de grond – in plannen en projecten – tot een louter 'technisch medium', getuigt volgens de auteur niet alleen van een zekere mate van cultureel verval in de architecturale omgeving, maar ook van de onderbreking van een 'langdurige en vruchtbare reflectie' over de rol van open en collectieve 'grond' binnen het project van de stad, een 'onderzoeksprogramma' dat geanimeerd en consequent gevoed werd door de visies en hypothesen van de moderne beweging en door haar ambitieuze project van emancipatie, dat geleidelijk aan in de steek werd gelaten en vergeten. Terwijl de ecologische, energetische en sociale transitie samen met de opkomst van een radicaal nieuwe stadsvorm ons vandaag de dag dwingt om ons maatschappijproject diepgaand te herformuleren, klinkt Secchi's waarschuwing bijzonder actueel, vooral in het perspectief van een noodzakelijke herziening van het hedendaagse stedelijk en territoriaal project en de daarmee samenhangende ontwerppraktijk. In deze context, waarin we gedwongen zijn de gevestigde instrumenten en categorieën van het stadsproject te herzien, krijgt Secchi's intuïtie een nieuwe relevantie en kracht, waardoor de herwaardering ervan een dringende zaak wordt.

Meer in het bijzonder, nu de bodems van steden op grote schaal en in toenemende mate worden erkend als een fundamentele grondstof die een breed scala aan ecosysteemdiensten levert en een effectief middel vormt om klimaatverandering tegen te gaan, vereist het 'Project van de Grond'

een verschuiving naar een 'Project van de Bodem' waarin de open ruimte, de 'ruimte tussen de dingen', niet langer kan worden geconceptualiseerd als een oppervlak maar moet worden begrepen als een levende dikte, als een volume in vier dimensies. Veel bodems zijn gedegradeerd en gefragmenteerd, maar vragen om een nieuwe blik, om een nieuw project dat gericht is op de bouw van een gedeelde, productieve en bewoonde natuur, die verschillende elementen van stedelijkheid bevat en tegelijkertijd een veerkrachtigere en duurzamere omgeving voor iedereen biedt. 'Nieuwe bodems' die door de mens zijn gecreëerd en het resultaat zijn van verschillende vormingsprocessen, die ruimtelijk zijn gereorganiseerd door middel van meervoudige stedelijke en territoriale operaties als uitgravingen, dijken of terrassen, en die regelmatig worden onderhouden door de interventie van een groot aantal actoren. Deze bodems vertegenwoordigen vandaag de dag een sterk stedelijk en ecologisch potentieel. De uitdaging is om onze perceptie te wijzigen van deze ruimtes, die de tuin of de publieke ruimte kunnen vormen van het stedelijk territorium van de toekomst.

De doelstelling om de stad te (her)bouwen op de stad – zoals geïnduceerd door het Europese scenario 'No net land take by 2050' ('Geen netto ruimtebeslag tegen 2050') of door nationale voorschriften als het Zwitserse 'Urbanisation vers l'intérieur' – dreigt te worden gebanaliseerd en te worden vertaald in te simplistische oplossingen die bestaan uit eenvoudige variaties van een invulprocedure, waarbij de laatste reserves van open gronden zonder enige kritiek als waardeloos worden beschouwd omdat ze al 'gecompromitteerd' zijn door het stedelijk weefsel dat ze omvat. De vooringenomenheid waarop dergelijke oplossingen zijn gebaseerd, roept een paradox op: verstedelijking wordt correct geïdentificeerd als de grootste bedreiging in termen van grondconsumptie, maar wordt nauwelijks beschouwd als een hefboom om de oplossing te bedenken. Al te vaak wordt verstedelijking nog gezien als een bedreiging, als louter consumptie en vernieling van de bodem, die door middel van concentratiemaatregelen moet worden beperkt. Ongetwijfeld zijn bodems, gezien het trage tempo van hun vorming, een niet-hernieuwbare grondstof op wereldschaal en een fundamentele steun voor de voedselproductie; als men echter de multifunctionaliteit en het vermogen om 'kunstmatig' te worden geregenereerd binnen een stedelijke context verwaarloost, wordt elke mogelijkheid om ze op te nemen als fundamenteel onderdeel van het nieuwe stadsproject aan diggelen geslagen. Door het behoud en de verbetering van de kwantiteit en de kwaliteit van gediversifieerde open en bebouwbare ruimten die reeds binnen verstedelijkte gebieden aanwezig zijn, zouden stedelijke en grootstedelijke gebieden niet langer als een probleem gepercipieerd worden, maar ook een deel van de oplossing kunnen vormen.

Dit nummer van *OASE* is gewijd aan de radicale transformatie die het stedelijk en territoriaal ontwerp en – meer specifiek – het ontwerp van de open ruimte doormaakt en in de toekomst steeds meer zal ervaren, met betrekking tot de erkenning van de bodem als een essentiële grondstof die een breed scala aan ecosystemendiensten levert en een effectief middel is om de klimaatverandering tegen te gaan. We willen een reeks inzichten van het front verzamelen, een reeks stemmen die getuigen van een radicale transformatie op de grens van stedenbouw en

architectuur. Abstracts die een interdisciplinaire benadering naar voor schuiven worden aangemoedigd. Er worden drie trajecten voorgesteld om de abstracts te ontwikkelen:

1. De bodem als stedelijke ontwerpogave. De erkenning van de waarde van de stedelijke bodem en van het belang van het behoud en de verbetering van de kwantiteit en de kwaliteit ervan binnen het stedelijk weefsel, bevat – op zich – de fundamenteën van een alternatief stadsproject. Hoe moet het ontwerp, begrepen als een geprivilegieerd instrument voor stads- en bodemherstel, in dit perspectief zijn instrumenten en categorieën substantieel herzien om een ambitieus project voor de stad van morgen te kunnen realiseren?

2. Naar een stedelijk project voor een levende bodem. Het perspectief waarbinnen verstedelijking slechts wordt beschouwd als een bedreiging voor het milieu en de bodem als een louter te beschermen kapitaal, wordt op territoriale schaal radicaal aangetast door de erkenning van de bodem als 'levend organisme'. Hoe kan het stedelijk en territoriaal ontwerp, vanuit een nieuwe (co-evolutionaire) synthese tussen stad en bodem, een nieuwe rol opeisen die inzet op de ontwikkeling van een veelheid aan ecosystemen?

3. De constructie van een nieuwe blik. De erkenning van het hedendaagse verstedelijkte gebied als grotendeels bestaande uit open en levende bodems impliceert ook de noodzaak om nieuwe voorstellingen te maken die de fysieke staat, de ruimtelijke spreiding en de potentiële functionaliteiten van de stedelijke bodems documenteren. Hoe kunnen nieuwe, originele cognitieve strategieën de beschrijving van bodems verbeteren voorbij monodisciplinaire en statische perspectieven? En hoe kan dit uiteindelijk leiden tot innovatieve ontwerp oplossingen?

Abstracts van maximaal 500 woorden (in Nederlands of Engels) moeten uiterlijk **15 september 2020** ingediend worden via info@oasejournal.nl, samen met naam, emailadres, professionele affiliatie en een korte bio (150 woorden maximaal).